

Moeder *versus* schrijver

De strijd van Vonne van der Meer

Moederschap en schrijverschap zijn nauw met elkaar verbonden, vindt schrijver Vonne van der Meer (1952). Een kind kijkt anders naar heel gewone dingen, net als schrijvers doen. ‘De moeder die boeken schreef’ zag bovendien haar eigen moeder in haar eerste werk geregeld voorbijkomen.

TEKST: MARGRIET DE GROOT, DANIELLE BRONGEEST (KADER) | BEELD: ANOUK DE KLEERMAEKER
HAAR & MAKE-UP: MANOUS NELEMANS

Het huis in Naarden-Vesting is al enige tijd geleden ingeruild voor een licht appartement aan de rand van Amsterdam. Het heeft een fenomenaal uitzicht over de Sloterplas. Daar zwemmen ze graag, zij en echtgenoot schrijver Willem Jan Otten. Ook in andere jaargetijden dan de zomer. Het is deze stad waar ze haar handtas verloor. De tas werd teruggevonden door een meisje, de dochter van een immigrante. Deze situatie inspireerde tot het schrijven van haar nieuwste roman *Vindeling*.

Moederschap inspireert

“Het moederschap heeft mijn schrijverschap nooit in de weg gezeten. Integendeel, het heeft me juist veel gebracht. Mijn eerste roman *Reis naar het kind*, gaat over een vrouw

die naar Peru afreist om een kind te adopteren. Dat idee is rechtstreeks ontstaan omdat ik zelf zwanger was en werkte met iemand die met adoptie bezig was. Bij mij groeide het kind en werden verder geen vragen gesteld. Zij werd echt getoetst, moest allemaal formulieren invullen en maatschappelijk werkers over de vloer dulden – dat inspireerde me. Het moederschap heeft me naast een veelheid aan onderwerpen ook discipline bijgebracht. Het werk moet gebeuren in die uren dat de kinderen op school zijn. Op het moment dat ik het tuinhokje hoorde, legde ik mijn pen neer. Ik wist dat er dan van schrijven niets zou komen. En ach, als je vier uur hebt geschreven, is dat lang genoeg. Of me dat tot een goede moeder maakt? Ik was natuurlijk wel de moeder die ►

‘Het moederschap heeft me naast een veelheid aan onderwerpen ook discipline bijgebracht’

‘Het moederschap heb ik nooit als frustratie of gemiste kans ervaren’

Vonne van der Meer (1952) debuteerde in 1985 met de bundel *Het limonadegevoel en andere verhalen*. In 1999 werd ze bekend bij een breder publiek met de roman *Eilandgasten*. Ondertussen zijn veel van haar boeken vertaald. Haar zojuist verschenen roman is *Vindeling*. Daarin volgt ze een verloren dochter in haar levenslange zoektocht naar iemand die haar vindt. Vonne is getrouwd met schrijver Willem Jan Otten. Samen hebben ze twee zoons en twee kleinkinderen. *Vindeling* (Atlas Contact, € 19,99)

BOEK WINNEN?
Blader door naar p.149 en maak kans!

boeken schreef. Ik had altijd een boek in mijn hoofd, was waarschijnlijk vaak ‘afwezig’. Tegelijkertijd lijkt het me niet slecht voor kinderen om hun beide ouders te zien werken. Of ze nou schrijver zijn of een winkel of timmerwerkplaats aan huis hebben.”

De moeder als hoofdfiguur

“Mijn schrijverschap is onlosmakelijk verbonden met het moederschap. Het eerste wat ik schreef en waar ik aandacht voor kreeg, was de toneelmonoloog *De behandeling* in 1977. Een monoloog van een vrouw in de overgang die bij de schoonheidsspecialiste zit. Terwijl ze die zachte handen over haar gezicht voelt glijden, begint ze te praten over haar leven. Ik had deze monoloog voor een groot deel aan mijn moeder ontleend. Zij praatte heel open over zichzelf en haar jeugd. Als ik ging schrijven, kwam zij bijna altijd naar voren. Haar toon en onderkoelde gevoel voor humor was

een inspiratiebron voor veel vrouwfiguren in mijn boeken. Zeker in de eerste jaren van mijn schrijven kwam zij als vrouwfiguur vaak voorbij.”

Voor altijd kind

“Voor mijn moeder was lezen en voorlezen belangrijk. Ze was een verzorgende moeder, vooral voor kleine kinderen was zij een grappige en originele moeder. Dat zag ik pas goed toen zij grootmoeder werd en over mijn kinderen grootmoederde. Ze kon werkelijk van niets iets maken. Iets alledaags als tafeldekken werd bij haar al speciaal. Ze hield ook van verkleeden, zodat we ineens iemand anders werden. Dan liepen we een avond lang in de kimono’s die mijn vader van een zakenreis had meegebracht. We aten op de grond en spraken nep-Japans. Heerlijk. Ik heb verschillende moeders gehad, de moeder die ik als klein kind had was een andere moeder dan

die ik als puber had. Ze kon vilein zijn over andere mensen. Dat maakte het in de puberteit eng om iemand mee te brengen; ik kon aan haar blik zien hoe ze over iemand dacht. In de laatste fase van haar leven werd ze weer een andere vrouw. Ze werd ernstig ziek en wilde geen verpleging of vreemden aan haar bed maar stond mij en mijn zusje wel toe om voor haar te zorgen. Zij, de kritische en tamelijke volmaakte huisvrouw, liet ons zomaar haar huishouden runnen. Dat ontroerde me. Voor ons was die overgave een teken van liefde. Mijn relatie met mijn vader is de laatste vijf jaar van zijn leven ook veranderd. Na de dood van mijn moeder zijn we elkaar dichter genaderd. Het gesprek met mijn ouders gaat nog altijd door, ook na hun dood. Ik verhoud me nog dagelijks tot hen. Ze zitten al zo lang in mijn hoofd, dat het scherpe er vanaf is gegaan. Omdat ik zelf langer leef, zie ik beter waarom ze bepaalde dingen deden.”

Schrijven als moeder

“Mijn schrijverschap werd geïnspireerd door mijn moeder. Mijn eigen toon vond ik in verlies en het gefnuikte moederschap. *Afscheid van Phoebe* was mijn allereerste verhaal dat werd gepubliceerd. Het gaat over het verlies van een kind tijdens de zesde maand van de zwangerschap. Ik had dat zelf twee jaar daarvoor meegemaakt. Door erover te schrijven, kon ik afscheid nemen. Ik wilde al schrijvend onderzoeken hoe je iemand kon missen die je niet hebt gekend. Het was voor het eerst dat ik een onontkoombare drang voelde om te schrijven. Ik was op dat moment bezig met de voorbereiding van een regie. Een opdracht die ik graag wilde doen maar ik heb het afgezegd omdat dit verhaal voorrang eiste. Sindsdien ken ik het verschil tussen schrijven omdat het fijn is en schrijven omdat het moet.”

Een kind voor een andere blik

“Ik heb niet over mijn eigen zoons geschreven – niet direct. Maar veel dilemma’s uit mijn leven komen vroeg of laat in een andere vorm in mijn werk terecht. In mijn verhalen en boeken duikt wel altijd een kind op dat zorgt voor een andere kijk op de zaak. Een verhaal zonder kind is als een stad zonder park.” ▶

DE MOEDER DE VROUW

Thema Boekenweek 2019

Van 23 t/m 31 maart is het Boekenweek. Van ons voor u, 10 leestips

1 Saskia de Coster: *Nachtouders*. Kun je als niet-biologische ouder een echte moeder zijn? Vloeiend geschreven autobiografische roman die u voor u het weet ademloos heeft uitgelezen. (Das Mag, € 24,99)

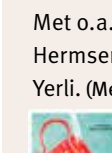
2 Kristine Bilkau: *Een liefde, in gedachten*. Ode van een dochter aan haar overleden moeder. Die ooit haar grote liefde – vertrokken naar HongKong – verloor. Vanuit het verlangen haar moeder te begrijpen wil de dochter de man die haar vader had kunnen zijn één keer ontmoeten. Want waarom...? Invoelend geschreven in toen en nu. (Cossee, € 22,99)

3 René den Ouden: *De moederbanden*. Den Ouden is de zoon van Mien Mathijssen, sopraan in het vocale familiekwartet Mathijssen in de jaren 60. Dat houdt abrupt op na een auto-ongeluk met fatale gevolgen voor alt-mezzo Anne. Veertig jaar later. Mien heeft een herseninfarct gehad en haar zoon probeert met de oorspronkelijke kwartetopnamen haar geheugen te prikkelen. Intiem, waarachtig en toegankelijk. (De Kring, € 19,99)

4 Annemarie de Gee & Eva Kelder: *Ik, moeder*. Verhalenbundel dat het moederschap ter discussie stelt én viert.

Met o.a. Yasmine Allas, Joke J. Hermsen, Manon Uphoff en Nilgün Yerli. (Meulenhoff, € 19,99)

5 Manon Duintjer e.a.: *Wat ik van mijn moeder leerde*. Bekende dochters en zonen uit o.m. de literatuur, kunst, politiek en wetenschap over wat zij van hun moeder meekregen.

Met anekdotes van o.a. Stine Jensen, Britta Böhrer en Mylou Frencken. (Ambo Anthos, € 20)

6 Annie M.G. Schmidt: *Moeder, loop toch niet zo mank*. Fijn! Bundel teksten, liedjes & gedichten van de meest tegendraadse literaire moeder van Nederland. (Querido, € 10)

7 Peter Terrin: *Patricia*. Liefdevol, ingetogen. Loeispannende roman in weinig woorden over een moeder en vrouw in crisis. (De Bezige Bij, € 20,99)

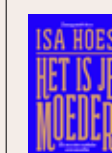

8 Marion Pauw: *De experimenten*. Alma is als jonge Joodse vrouw onvruchtbaar geraakt in het experimentenblok van Auschwitz. Na de oorlog trouwt ze met een weduwnaar met een dochter. Ze is niet in staat het meisje goed op te voeden. Vijftig jaar later zien de twee elkaar weer, vlak voor Alma sterft. Waargebeurd verhaal dat je opslopt. (Lebowski, € 21,99)

9 F. Starik: *Klaar*. Toen hij schreef aan het vervolg op *Moeder doen*, werd F. Starik na een hartinfarct zelf patiënt.

Met moeder ging het langzaam beter, met zoon niet. Na zijn overlijden bracht Stariks lief de verhalen van moeder en zoon samen. Rauw. Indringend. (Nieuw Amsterdam, € 20,99)

10 Isa Hoes: *Het is je moeder*. Lief, afwezig of overgevoelig: hoe je moeder ook is, ze speelt een grote rol in onze literatuur. Hoes koos pareltjes over haar uit werk van Kader Abdolah, Connie Palmen, Jeroen Brouwers, Renate Dorrestein e.a. Ontroerend goed. (Prometheus, € 15)

‘Ik ben gelukkig geen perfectionist. In opvoeden ook niet’

Ouderschap doe je samen

“Het schrijverschap viel samen met het moederschap. Ik had al twee zonen van 1 en 4 jaar oud toen ik debuteerde als schrijver. Mijn dagindeling werd bepaald door mijn kinderen. Ik schreef als ze sliepen en op school zaten. In hun peutertijd hadden we een paar dagdelen iemand in huis en wisselden mijn man en ik elkaar af zodat we beiden konden werken. Het ouderschap heb ik samen met mijn man gedaan. Hij kookte en zorgde wekenlang voor de kinderen als ik voor een boek op reis was. Het moederschap heb ik nooit als frustratie of gemiste kans ervaren. Dat heeft ook met mijn moeder te maken die het ouderschap wél alleen deed. Mijn vader had een verantwoordelijke baan waarvoor hij vaak weg was. In mijn adolescentie ben ik daarover kritisch geweest. Het was mijn drijfveer om het later anders te doen. Ik wilde niet de moeder zijn die in haar eentje naar ouderavonden gaat en alle beslissingen neemt. Aan het begin van mijn huwelijk heb ik gezegd dat ik kinderen wilde, maar wel echt sámen. Daar heeft mijn man zich nooit aan onttrokken. Het vraagt een bepaalde manier van in het leven staan. Onze zoons zijn in bizarre kledingcombinaties naar school gegaan omdat mijn man ze had aangekleed. Dat moet je kunnen laten gaan. Ik ben in dat soort zaken gelukkig geen perfectionist. In opvoeden ook niet. Je hoopt dat ze eruit halen wat erin zit. Daar heb ik ze wel op gewezen, dat je de plicht

hebt een talent te ontwikkelen en er goed voor te zorgen. Onze ene zoon maakt films en de ander is muzikant. We kunnen uren praten over het vak, hoe je ermee omgaat en welke concessies je wel of niet doet.”

Een moeder bij wie ze thuiskomen

“Ik wilde een moeder zijn bij wie kinderen graag thuiskwamen. Iedereen kon in het weekend blijven slapen. Dan is het prettig om geen perfectionist te zijn. Ik had de regel: niet méér kinderen dan er matrassen zijn. We hadden een tuinhuisje met wat bedden en extra matrassen. Mensen mochten van mij niet half in een stoel of op de grond liggen, dat vond ik vervelend. Ze moesten ook hun bedden opmaken en afhalen. Daar was ik streng in. Je had van die jongens die zich met een paar biertjes op zomaar op een matras lieten vallen. Zelf ben ik als kind veel alleen thuis geweest. Mijn broer en zus waren een stuk ouder en gingen vrij vroeg het huis uit. Ik herinner me niet dat ik dat erg vond. Mijn moeder heeft me geleerd dat het belangrijk was alleen te kunnen zijn. Ging ik lekker bij de verwarming zitten lezen met een kopje thee.”

Opnieuw moeder: als grootmoeder

“Ik wens iedereen het grootmoederschap toe. Dat je het allemaal nog een keer mee mag maken: een kind dat leert lopen, praten en tekenen. Ik zie mijn man weer vader worden. Onze kleindochter is een dag in de week bij ons. Als ik hem met haar zie, herinner ik me wat voor vader hij was. Ik zie hem lachen op zo’n speciale manier; dat kan ik me van mijn ouders herinneren als zij onze kinderen een dagje hadden. Een kind maakt je opmerkzaam. Laatst zakte ze op straat door haar hurken en legde ze haar handje plat op de tegels. Ze zag dat er iets raars mee was en wilde dat onderzoeken. Dat herinner ik me van vroeger, dat je door een kind anders naar gewone dingen kijkt. Daarom is moederschap en schrijverschap nauw met elkaar verbonden. Als schrijver moet je de nieuwsgierigheid, het onderzoekende en het geduld van een kind hebben. Ik weet dat je er dan het beste in mee kunt gaan. Op de dag dat onze kleindochter bij ons is, kijk ik niet op mijn telefoon. Die dag is haar wereld het belangrijkste.” ■